

Çeviri:

TARİH MUALLİMİ- ESKİ BİR HATIRA¹

Hayrettin Rüştü (Reşat Nuri GÜNTEKİN)*

Çeviriyazı: Merve SÜMER**

Elan hatırımdadır. Mihralettin Efendi ilk defa olarak sınıfımıza girdiği zaman müdür muavini kendisini bize şu sözlerle takdim etti:

- Yeni tarih mualliminiz Mihralettin Efendi hazretleri, pek değerli bir zattır, güzel güzel çalışırsınız...

Müdür muavini biraz sustu, dilinin altında bir şey vardı. Nihayet birden titizleşen bir sesle devam etti:

- Eğer öteki muallime yaptıklarınızı Mihralettin Efendi'ye de yapmaya kalkışırsanız valla topunuzu birden kapı dışarı ederim. Muallim efendi talebede herhangi bir kafa dikliği ederse bana iki satırcık bir şey yazıverirsiniz.

Müdür muavini şiddetle kapıyı vurarak sınıftan çıktı ve biz yeni muallimimizle yalnız kaldık. Bu düşük kirpiklerine kır düşmüş halim, mahcup gözlü redingotunun eskiliğinden

¹ *Hikmet* Gazetesi, no:25, 12 Ağustos 1327 / 25 Ağustos 1912, ss. 3-4.

* Hayrettin Rüştü takma adıyla bu yazıyı kaleme alan kişinin Reşat Nuri Güntekin olduğu düşünülmektedir. Bu takma adla eserler verdiği bilinen Güntekin, bahsi geçen yazıyı kaleme aldığında 23 yaşında idi.

** Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tarih Eğitimi YL Öğrencisi, E-posta: mervesumer77@gmail.com

çekiniyor gibi görünen bir adamcağızdı. Bir müddet sakıt, bulutlu bir nazarla bize baktıktan sonra hafifçe titreyen bir sesle söze başladı:

- Efendiler, üçüncü sınıf pek yaramaz, pek söz anlamaz diyorlar, fakat ben zannederim ki bunda pek çok mübalağa var. Ben ceza vermesini sevmem. Ümit ederim ki güzel güzel geçiniriz...

Mihralettin Efendi bugün temiz, tatlı bir lisan ile hiç unutmam Selim-i Salis devrinden bahsetti. Teneffüste tâbii yeni muallimden başka bir şeyden bahsedilmedi. Hepimiz onun iyi bir adamcağız olduğuna kaniydik. Fakat üç seneden beri üçüncü sınıftan çıkamayan bir Büyük Yusuf vardı. Cür’eti, hoyratlığı hemen on sekize dayanan yaşı ile hepimiz üstünde büyük bir nüfuz kazanmış olan bu talebe müzeyyifane bir sesle:

- Budalalar, dedi, herife yüz verin de yine yarın hayvan gibi dayak yemeye başlayın...

Tembellikte adeta Büyük Yusuf’a rakip olan Abdülbaki devam etti:

- Çocuklar, siz büyük sözü dinleyin, bak Büyük Yusuf üç senedir burada dirsek çürütüyor, elbette bir bildiği var ki söylüyor.

Büyük Yusuf’un “hizb-i muhalifi” yavaş yavaş büyüyordu. Nihayet ekseriyet onlarda kaldı, zavallı Mihralettin Efendi.

* * *

Ertesi dersten itibaren alay başladı, muallim ayak sürtmeleri, aksırıklar, öksürükler içinde sınıfa girdi. Şakaklarında iki kırmızı pençe ile ağır ağır, bir mukatile çıkar gibi zebun, titrek adımlarla kürsüye çıktı:

- Efendiler bir parça sükut...

Arka sıralarda acı acı bir köpek uludu. Sınıf gülmeden kırılıyordu. Muallim:

- Demek bu sınıfta köpek de var, dedi.

Kahkahalar büyük, perdesiz pencerelerin camlarını titretiyordu... Otuz çift göz i’tidal demini kaybeden Büyük Yusuf’un üzerine dikildi.

Mihralettin Efendi kendisinden hiç beklenilmeyen bir cesaretin mümkün ve istihza ile:

- Köpek o tarafta galiba dikkat et efendi, dedi. Muallimin bu hali derhal bize kendisini sevdirdi.

Büyük Yusuf ile Abdülbaki adeta kuduruyorlardı. Biz artık muallime bir şey yapmamaya karar-ı kat'î vermiştik. Fakat Büyük Yusuf ile Abdülbaki o kadar gayretle çalışıyordu ki bizi mağlup etmemeleri mümkün değildi.

Bir gün sınıfta uzun külahlı, yeşil etekli bir Mevlevi dervişi resmi yaptılar, uzun bir sicimi büke büke kısalttıktan sonra bir ucuna Mevlevi'yi bir ucuna da bir parça çiğnenmiş ekmeğin içi taktılar. Mihralettin Efendi sınıfa girmeden bu oyuncağı tavana, tam muallim kürsüsünün üzerine tesadüf eden noktaya attık. Ekmek yapıştı. Sicim Mevlevi'nin sıkletiyle yavaş yavaş açılmaya derviş dönmeye başladı.

Derviş döne döne indikçe çehrelerdeki o sahte ciddiyet artık muhafaza edilemiyor, kapağı kalkmış çekmecelerde kahkahalar boğuluyordu. Boğulmuş kahkaha fırtınaları göğsümü dolduruyor ve ben gözlerim sanki ıstırap ile büyümüş, dişlerimle parmaklarımı kanatarak boğuluyordum. Nihayet yurra koptu, ölü gibi sararmış olan muallim yerinden fırladı ve kendisini fırl fırl sema' eden dervişin önünde görünce gözlerinde yaşlarla ve ancak delilerde gördüğümüz o kahkahalarla güldü.

Hayatımda beni bu kadar eğlendirmiş fakat sonradan bu kadar muazzab etmiş bir şey hatırlamıyorum.

* * *

Artık her derste yeni bir komedyaya intizar ediyorduk, bazen Mihralettin Efendi bir sineklik arkasına yapıştırılarak kürsünün üzerine bırakılan kâğıttan bir akrebi eziyor, bazen sandalyesinde batan bir iğnenin acısını belli etmemeye çalışan halim ve mahzun çehresiyle ayakta duruyordu. Bütün bu şeyler talebesine, dersine olan meftuniyetini izale edemiyor, sınıf bir parça sükûn bulur bulmaz derhal o tatlı, temiz lisanıyla hârr ve pür-aşk takrime başlıyordu.

Bir gün talebeden biri Mihralettin Efendi'nin bir elinde bir sepet diğer elinde küçük, fena giyinmiş bir çocuk ile çarşıdan döndüğünü görmüştü, bir diğeri onun komşusu, muallimin ailesi hakkında her gün yeni yeni haberler getiriyordu. Mihralettin Efendi evinde de mesut değilmiş. Çivi gibi zayıf, sinirli, hırçın bir zevcesi varmış ki kocasına dünyasını zindan ediyormuş. "Hatta – söz beynimizde (aramızda)- ara sıra dayak bile oynadığı oluyormuş." - İrfan bu talebenin ismi- Ehemmiyetle dinlendiğini gördükçe koltukları kabararak her gün yeni bir hikâye uyduruyor ve Mihralettin Efendi'yi her gün nazarımızda haysiyetinden, insanlığından bir parça bir şey kayıp ederek tahkiri, tezlil-i vacip zavallı bir şey hükmünü alıyordu.

* * *

Bir gün Mihralettin Efendi sınıfa girdiği zaman toplu iğne ile kara tahtaya iliştirilmiş bir resim gördü. Şişman bir adam çamaşır yıkıyor, başı ucunda zayıf bir kadın duruyordu. Kâğıdın altında sülüs yazı ile “hele çocuğun bezlerini ağartma, seni dayak ile kapı dışarı atarım” sözleri yazılıydı. Bu arkadaşlarımızdan en iyi resim yapanın bir eseri idi. Mihralettin Efendi kaşlarını çatarak resme bakarken birdenbire hepimiz korktuk, bu artık pek fazla, tahammül edilemez bir şeydi ve muallim mutlak bir şey yapacaktı. Fakat hayır, Mihralettin Efendi titreyen eliyle bu kâğıdı buruşturdu ve bir müddet açık pencereden dalgın dalgın dışarısını seyrettikten sonra söze başladı:

- Geçen dersimizde Alemdar Mustafa Paşa'nın... Hayretten adeta dillerimiz tutulmuştu.

Biraz sonra müdür sınıfı teftişe gelmişti. Mihralettin Efendi hemen tereddüt etmeksizin:

- Çok şikayetimin yok müdür bey dedi.

Çocuklarda ne garip bir halet-i ruhiye vardır. Muallimin bu hali bize bir meskenet bir zillet gibi göründü. Artık bu haysiyetsiz adamın önünde oturmak bizim için bir zilletti.

* * *

Bugünden itibaren tarih dersleri bir sahne-i rezalet halini aldı. Mihralettin Efendi beyhude yere hazin bir tebessümle: - Efendiler rica ederim bir parça sükût, diye yalvarıyor bu yalvarışlara hayvan sedaları, böğürmeler, miyavlamalar cevap veriyordu.

* * *

Bir gün Büyük Yusuf ile Abdülbaki horoz ile tilki taklidi yapıyorlardı. Birdenbire kapı açıldı. Müdür muavini içeri giriverdi. Muavin hiddetten titreyen sesiyle Mihralettin Efendi'ye:

- Teşekkür ederim muallim efendi, dedi, doğrusu çok vazifeşinasınız.

* * *

Galiba bir hafta sonraydı, Mihralettin Efendi sınıfa girer girmez bize şu sözleri söyledi:

- Efendiler, bugün son dersimdir, beni azlettiler. Bu son dersimde olsun beni dinlerseniz size çok teşekkür ederim.

Bu son ders adeta bir tabutun önünde okunan bir nutuk gibi hazin ve adeta ulvi oldu.

Mihralettin Efendi dersini bitirdikten sonra saatine baktı. Teneffüse iki üç dakika vardı. Muallim kollarını kürsüye dayamış uzak bir hayale bakıyor gibi sakıt ve dalgın bekliyordu.

Birdenbire Büyük Yusuf ayağa kalktı. Hocanın kürsüsüne gitti. Onda o güne kadar görmediğimiz bir* büsbütün başka bir adam gibi söze başladı:

- Hoca efendi size çok eziyet ettik bizi affediniz.

Mihralettin Efendinin gözlerinde tatlı bir lema uyandı. dedi. Siz daha ne yaptığınızı infial edeyim. Halbuki ben daha gördüm. Devam edecekti, hilmi, çekildiklerini anlatacaktı. Fakat düdük de çalmıştı. Talebe bir asker ayağa kalktı.

Siyah yıpranmış redingotuyla, halim, tatlı gözleriyle kürsünün önünde duran Mihralettin Efendinin elini öperek gözleri yaşla dolu birer birer sınıftan çıktık.

Hayrettin Rüştü

* Noktalarla gösterilen kısımlar yararlanılan kaynaktan sayfa sonlarının hasara uğramış olması nedeniyle okunamamıştır.

عقبات طلب دارالفنونند دیولمالی
گوش سون دیک اولدی ذکر خسته خاسی
حریت شاهانه و دانیانسه کتیری

دین طیبی

محمد خدادوردی

دهلری توفان خاسته ختیه طیباً ثامی و سرح
سیم هرتوی امان اولود .
قرمیش اولقده تون عصاره اولدور
مترجم کربک کتیمی س کندلری ایتلده
برقندن ایون بیوک و دنا کورلی اختیارده نمان
خاسته دینجه کتیکه قائلده سنا کتیمی ایشیرده

مقاله ییقلان
سورت قصصده جلت اولتقد .
ملایه یزولون نامدا هر کون جنال اولتقد
عسکری فغاند سندوق قرصصده ییله داترا
قصصده

دوقور اولدور لیان

۹۰۹ علاجه ک کتیمک اولدور
اسک ویک لری ک بل سندوق ، ملایه ،
پرک وید انداز (برصد کتجه)
وایله رحم سخلاری ک برصد طرفه ملایه
ایتمک مریور ویریلان طیبوس اولدور
اندی هر کون ساهیل کتیه قدر سرکجه
تدمای چایده دیون سول فرافغانه سطل
قاندیکه ملایه چایده خسته نیون ایتمک
زورنده کتیمی و سونوی و سمان اولدور
کال ، مایله طوبی وایرا اولدور .

دوقور اولدور لیان

کرتیک (۹۰۹) علاجه کتیمک اولدور
یک اصول اولدور اسکی هر کون بل سندوق
لرکی و ارماس جهاز ویه و ساهیلده ، برصد
سهان ، سیران سی ، قدم انداز ورم خسته
آز برصد طرفه ملایه ایتمک کتیمی
کون ساهیل کتیه قدر ساهیل
اولق قرصصده کتیمی کتیمی
کرتیکه ایتمک کتیمی کتیمی
لیون اولدور . ایلمک مایله جان

الدی نظر کتیمی د!

حضور فتنده مسالک کفر - فلسفه
مافوق الطبیعه مباحثی
تاریخ اسلامک برنجی ذیلی اولان یاتارک
یش فرمای برنجی و ایلمکین جزئی کتیمی
بر سونوله طبع و نشر ایلمک اولوب حکمت
اداره خاسته و هر کتیمی اوج غرضده
سایلمقده . نشره ایلمک هر جز اولدور
چرودر ، برنجی خاسته ایلمک مباحث
آز برصد طرفه ملایه ایتمک کتیمی
و یکسند ؛ - مسالک کفر - مشهور
کافر - شایان عبرت برترجه حال ؛ اوقوست
قوت و یوزلویورم - حقیقت اسانلن بیون
باشلاورور ؛ - تکیه عقل حقی و قوتک
مسلی - تنقیدی تکیه .
ایلمکین جزو ؛
اسلامک وحدت و عبیت - روح -
فلسفه تکیه و روح - ایلمکین وحدت
وجود مسلی - مسالک کتیمی و وایدوم
اسوقیا مدرسی - انکیز مدرسی ،
مادریون روح - روحانیون ، نعت و لیلیع .
اوجونین جزو ؛
عن قرب ایتمک اولدور ایلمک اولدور
جزو کتیمی ؛
امام ختالی [امام] - هی الدن عربی -
الکتیمی - فارابی - ابن سینا - شیخ -
متکلمین - روح حقیقه کتیمی

سکرت مطبعمی امر مسلمی

تورک - ۲۵

یوردمک ایستمن آرزو اولدورک بو جرنکته مانع
اولق کی بیوک خدمتلر کورمشلرد .
صاحب مکتوب آرزو اولدورک فوج
تکلیفکده دایمده و احوالکده جرای مطبعمیه
رجوع اشتداری کورتمکده اولدینی بیان
ایدرک مکتوبنه ختام وریبور .

آرزو اولدورک قرمیشاغلیله اوتیایوس
قرمیشاغلیله عقابلی اراضیستمن جان
چکتمک کتیمی تقدیره بیون آرزو اولدورک قرمیشاغ
اوزرنه عیوم ایلمک کتیمی حکومت کورمکده
اوتیایوس ایله تیلمک اشتداری قاشی غرضلرده
اوقوستده .

تورک - باشارتال
ویایمن آمرولیوس غرضتک آلمدی
خصوصی بر لفر ارضیه کوره صوفیده ایشیر
اتفاقشودای عسکرده سبب اولدور . تحت
بشارتالک ترکیه اعلان حرب ایلمک بیجور
اولدینی دیرمان ایشیرده . قرال فریدلده .

دوقور اولدور لیان

بشارتالک تصاق خسته غله پرودمک قایه
طرفندن مذاکره ایتمکده سنجیلور .
سابق قاییدن مدور قومانده و کوشتدیل
بشارتالک تصاق خسته غله پرودمک قایه
طرفندن مذاکره ایتمکده سنجیلور .
سابق قاییدن مدور قومانده و کوشتدیل
بشارتالک تصاق خسته غله پرودمک قایه
طرفندن مذاکره ایتمکده سنجیلور .

دوقور اولدور لیان

سلاطینک دیوان حرب عرفیستک انامی
سلاطینک دیوان حرب عرفیستک انامی
سلاطینک دیوان حرب عرفیستک انامی
سلاطینک دیوان حرب عرفیستک انامی
سلاطینک دیوان حرب عرفیستک انامی
سلاطینک دیوان حرب عرفیستک انامی

دوقور اولدور لیان

سلاطینکده منشر روسی امداد . ماکوتیا
خرتمسی ، عقابلیقل خلافتنه سرتلده اولدینی
بلامت تعطیل ایلمشدر .
خارجی خبر
آوسترلیک قرمیشاغ آتیه میلمیزی
قرمیشاغ آوسترلیک آتیه میلمیزلرکده
نیم اولان یوزلویورم حوغا ، ایزرا طور فرانسوا
زورق طرفندن قبول اولتقد .
آرنا یاره یوزلویور
(نارنا) ترسانمه وضع ایلمک اولدور .
برجوق یوزلویور حقل یوزلویور بشارتالک
درست ایلمکین دومان وایله . در ایور .
یوزلویورک خاری
(کدی) قرمیشاغ مقالمده انداز
مسلمه یوزلویور یوزلویورکده حقل
اوانسی خستنده یوزلویورکده حقل
ایتمک اولدینی یازمقدور . آتیه مطبوع
عریفیلده یوزلویور آفانده یوزلویور آرزو اولدورک
آز برصد طرفه ملایه ایتمک کتیمی
الطهار ایلمیورور .

آکار منتشره ؛

قادر
نشر اولدی
تورک و سرتالک نمان ترقیاتی اولیله
چالیشان یوزلویور ۳۳ بیوک یوزلویور مرکب
وایک زکلی تکیس بر قات دوشده هر اون
یش کورده بر نشر اولدور ، یوزلویور
کده ایلمک قدرینلر مرکب ایلمکده و طبعمهسی ،
ایلمک بیوک نشرلدر .
اعلان
معلمه آرزو اولدور
دارالمالماندن عل الاعلی درجهده مآذونه
ظنیرمه اولدورک ایتمک یوزلویور مایم .
برشرده حسن حالی من سرتقیقین حاکم
برخانم مکاب خصوصیه لره معلومک ایتمیور
آرزو اولدورک غلطده مرکب خستند
بشارتالک

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵

تورک - ۲۵

تورک - ۲۵
تورک - ۲۵